Skupština u rasejanju

SKUPŠTINA U RASEJAJU

https://skupstinaurasejanju.org/

ZA:

Republička izborna komisija
Kralja Milana 14
11000 Beograd

30.7.2026.

-svim članovima RIK-a

Predmet: **Zahtev za obezbeđivanje dostupnijeg glasanja državljana Republike Srbije u inostranstvu i otvaranje većeg broja biračkih mesta**

Poštovani,

Na osnovu člana 13 i člana 21 Ustava Republike Srbije, člana 2, stav 1, tačka 1, člana 7 i člana 8 Zakona o zabrani diskriminacije, kao i člana 38, člana 56, stav 2, člana 57, stav 2 i stav 5, člana 58, stav 1 i stav 3, člana 161 i člana 164, stav 2 Zakona o izboru narodnih poslanika,

obraćamo se Republičkoj izbornoj komisiji sa inicijativom da, u okviru svojih nadležnosti, preduzme mere radi obezbeđivanja stvarnog i ravnopravnog ostvarivanja biračkog prava državljana Republike Srbije u inostranstvu da u saradnji sa ministarstvom nadležnim za spoljne poslove i drugim nadležnim organima, preduzme sve potrebne mere kako bi se državljanima Republike Srbije koji žive ili borave u inostranstvu omogućilo da svoje biračko pravo ostvare pod pristupačnijim, jasnijim i ravnopravnijim uslovima.

Dosadašnja praksa pokazuje da biračima u inostranstvu glasanje nije formalno onemogućeno, ali je velikom broju birača značajno otežano. Razlozi za to su mali broj biračkih mesta, velike udaljenosti do diplomatsko-konzularnih predstavništava, dodatni putni i administrativni troškovi, neujednačena praksa u komunikaciji sa biračima, nedovoljno jasni rokovi i izostanak potvrda odnosno rešenja za birače koji su se prijavili za glasanje u inostranstvu.

Posebno ukazujemo na to da u pojedinim slučajevima birači ne moraju samo da putuju u drugi grad, već i u drugu državu. To može zahtevati dodatne troškove prevoza i smeštaja, odsustvo sa posla, a u pojedinim slučajevima i obavezu pribavljanja vize. Na primer, birači koji žive u Irskoj, a upućuju se na glasanje u Ujedinjeno Kraljevstvo, mogu biti izloženi dodatnoj obavezi pribavljanja vize, a što je trošak, vreme i proceduru koja značajno otežava ostvarivanje biračkog prava. Takve okolnosti predstavljaju nesrazmeran teret za birače u inostranstvu.

Polazeći od Ustavom garantovanog prava građana na jednaku zaštitu prava i zabranu diskriminacije, kao i od obaveze Republike Srbije da štiti prava i interese svojih državljana u inostranstvu, smatramo da je neophodno da se izborni postupak u inostranstvu organizuje tako da biračima omogući stvarno, a ne samo formalno, ostvarivanje biračkog prava.

Imajući u vidu navedeno, predlažemo da Republička izborna komisija razmotri i preduzme sledeće mere:

1. **Otvaranje biračkih mesta u svakoj državi i svakom gradu u kojem Republika Srbija ima diplomatsko-konzularno predstavništvo**

Predlažemo da se biračka mesta obavezno predvide u svim državama i gradovima u kojima Republika Srbija ima ambasadu, konzulat ili konzularno odeljenje, bez obzira na to da li se za konkretno biračko mesto prijavilo najmanje 100 birača.

Zakon predviđa da se biračko mesto, po pravilu, određuje za najmanje 100 birača, ali istovremeno dozvoljava da se, u izuzetnim slučajevima, biračko mesto odredi i za manje od 100 birača ako bi, zbog prostorne udaljenosti ili nepovoljnog geografskog položaja, stanovnicima određenog mesta bilo značajno otežano glasanje na drugom biračkom mestu.

Položaj birača u inostranstvu tipičan je primer situacije u kojoj se mora uzeti u obzir stvarna dostupnost biračkog mesta. Birači koji žive daleko od ambasade ili konzulata često moraju da putuju više stotina, a u pojedinim državama i više od hiljadu kilometara kako bi glasali. To zahteva vreme, novac i dodatnu organizaciju koju birači u Srbiji u istoj meri nemaju kao teret.

Zato smatramo da bi se zakonska mogućnost određivanja biračkog mesta i za manje od 100 birača morala dosledno primenjivati i na birače u inostranstvu, posebno u svim mestima u kojima Republika Srbija već ima diplomatsko-konzularnu infrastrukturu.

2. **Dosledna primena izuzetka za manje od 100 birača i na birače u inostranstvu**

Ukazujemo na to da praksa u Republici Srbiji pokazuje da se biračka mesta mogu otvarati i kada je broj birača značajno manji od 100. Prema dostupnim podacima iz prethodnih izbora, na parlamentarnim izborima 2023. godine formirana su 492 biračka mesta na kojima je broj birača upisanih u birački spisak bio manji od 100. Od toga je na 74 biračka mesta broj birača bio čak manji od 50.

Zabeleženi su i primeri biračkih mesta sa manje od 30 upisanih birača, uključujući biračka mesta sa 22, 24, 26, 27 ili 29 birača.

Ova praksa pokazuje da se pravilo o najmanjem broju birača ne primenjuje apsolutno, već da postoje situacije u kojima se, radi dostupnosti glasanja, biračko mesto opravdano određuje i za znatno manji broj birača. Takva mogućnost ne bi smela da bude dostupna samo biračima koji žive u Republici Srbiji, već se mora primenjivati i na birače koji žive u inostranstvu.

U suprotnom, birači u inostranstvu se stavljaju u nepovoljniji položaj. Na njih se primenjuje formalni prag, ali u bitno različitim okolnostima: oni često žive na velikim udaljenostima, suočavaju se sa troškovima međunarodnog putovanja, viznim režimima, kratkim rokovima za prijavu i nedovoljnim informacijama o samom postupku. Zbog toga isti uslov u praksi proizvodi nejednake posledice.

Dodatni problem je i to što informacije o prijavi za glasanje u inostranstvu ne dopiru blagovremeno do svih birača. Kada birači nisu dovoljno informisani da treba da se prijave unapred, kada ne dobijaju potvrdu da je prijava primljena ili kada nije jasno da li će biračko mesto biti otvoreno, broj prijavljenih birača ne može biti pouzdan pokazatelj stvarnog interesa za glasanje. Zato nizak broj prijavljenih birača ne bi smeo automatski da bude razlog za neotvaranje biračkog mesta, naročito u državama i gradovima gde postoje diplomatsko-konzularna predstavništva ili značajna zajednica državljana Republike Srbije.

3. **Otvaranje dodatnih biračkih mesta u zemljama sa velikim brojem državljana Republike Srbije i velikim udaljenostima**

Pored biračkih mesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima, predlažemo da se u zemljama sa velikim brojem državljana Republike Srbije, kao i u zemljama u kojima su udaljenosti do postojećih biračkih mesta velike, razmotre dodatna biračka mesta van sedišta diplomatsko-konzularnih predstavništava, u skladu sa zakonom i uz poštovanje propisa države prijema.

Ovo se posebno odnosi na države sa velikom teritorijom ili sa jasno prepoznatljivim regionalnim centrima u kojima živi značajan broj naših državljana. Kao primeri mogućih dodatnih lokacija mogu se razmotriti:

- u Sjedinjenim Američkim Državama: Boston, Majami, San Francisko i Ostin, imajući u vidu velike udaljenosti od postojećih diplomatsko-konzularnih predstavništava i koncentraciju birača u različitim delovima zemlje;
- u Francuskoj: jedan grad na jugu Francuske, na primer Nica ili Marselj;
- u Nemačkoj: Nirnberg, Hanover i Frajburg;
- u Austriji: Grac;
- u Španiji: Barcelona i Valensija
- u Švedskoj: Geteburg;
- na Islandu, Rejkjavik (birači u suprotnom moraju da putuju u Oslo)
- U Velikoj Britaniji; Birmingem
- u Irskoj: Dablin, imajući u vidu udaljenost od postojećeg biračkog mesta u Londonu, dodatne troškove putovanja i činjenicu da bi za pojedine birače odlazak u Ujedinjeno Kraljevstvo mogao zahtevati i vizu.

Navedeni primeri nisu konačan spisak, već ukazuju na potrebu da se planiranje biračkih mesta u inostranstvu zasniva na stvarnoj dostupnosti, udaljenosti, broju potencijalnih birača, postojanju zajednice državljana Republike Srbije i mogućnosti da se biračko pravo ostvari bez nesrazmernih troškova.

4. Ujednačavanje postupanja ambasada i konzulata prilikom prijave birača za glasanje u inostranstvu

Predlažemo da Republička izborna komisija, u saradnji sa ministarstvom nadležnim za spoljne poslove i organima nadležnim za vođenje biračkog spiska, obezbedi jasno i ujednačeno postupanje svih diplomatsko-konzularnih predstavništava u prijemu i obradi prijava za glasanje u inostranstvu.

Posebno predlažemo da se obezbedi da svaki birač koji podnese prijavu dobije:

– potvrdu da je prijava primljena;
– informaciju o tome da li je prijava potpuna ili je potrebna dopuna;
– rešenje odnosno obaveštenje o tome da je upisan podatak da će glasati u inostranstvu;
– jasnu informaciju o nazivu i adresi biračkog mesta na kojem će glasati;
– jasno obrazloženje i pravovremenu informaciju o mogućnosti da glasa u Republici Srbiji prema mestu prebivališta, kada nisu ispunjeni uslovi za glasanje u inostranstvu.

Praksa pokazuje da birači u različitim državama dobijaju različit nivo informacija, a u pojedinim slučajevima ne dobijaju nikakvu potvrdu da je njihova prijava primljena ili obrađena. Takva neujednačena praksa stvara pravnu nesigurnost, otežava zaštitu biračkog prava i odvraća birače od učešća u izbornom procesu.

5. Objavljivanje jasnih, preciznih i blagovremenih rokova za prijavu za glasanje u inostranstvu

Predlažemo da Republička izborna komisija odmah nakon raspisivanja izbora, a u saradnji sa ministarstvom nadležnim za spoljne poslove, obezbedi objavljivanje jedinstvenog i lako razumljivog obaveštenja za birače u inostranstvu.

To obaveštenje treba da sadrži:

– datum raspisivanja izbora;
– dan glasanja;

– datum do kojeg se najkasnije može podneti prijava za glasanje u inostranstvu;
– tačan sat do kojeg prijava mora biti podneta, izražen po vremenu u Republici Srbiji;
– po mogućnosti, preračunate rokove za najveće vremenske zone odnosno države u kojima živi značajan broj državljana Republike Srbije;
– jasno uputstvo o načinu podnošenja prijave;
– linkove ka svim potrebnim obrascima;
– kontakt adresu i kontakt telefon nadležnog diplomatsko-konzularnog predstavništva.

Posebno ukazujemo da formulacije koje ne sadrže tačan sat isteka roka, ili koje nisu jasne u pogledu toga da li se rok računa po vremenu u Srbiji ili po lokalnom vremenu države u kojoj birač živi, mogu dovesti do zabune i propuštanja roka. Zato je neophodno da rokovi budu navedeni precizno, na primer: „do [datum] u [sat] časova po vremenu u Republici Srbiji“.

6. Bolje i blagovremeno informisanje birača u inostranstvu

Predlažemo da Republička izborna komisija, u saradnji sa ministarstvom nadležnim za spoljne poslove, obezbedi da sva diplomatsko-konzularna predstavništva blagovremeno i na vidljivom mestu na svojim internet stranicama objave:

– informaciju o raspisivanju izbora i danu glasanja;
– rok za podnošenje prijave za glasanje u inostranstvu;
– obrazac prijave za glasanje u inostranstvu;
– jasno uputstvo za popunjavanje i podnošenje prijave;
– informaciju o tome kako birač dobija potvrdu o prijemu prijave;
– spisak biračkih mesta sa adresama, nakon što budu utvrđena;
– informacije o pravima birača na biračkom mestu;
– linkove ka relevantnim uputstvima Republičke izborne komisije;
– informacije o mogućnostima za podnošenje prigovora ili drugih pravnih sredstava u slučaju povrede izbornog prava;
– rezultate glasanja po biračkim mestima u konkretnoj državi, nakon završetka izbornog postupka i u skladu sa zakonom;
– druge informacije od značaja za izborni proces.

Birači u inostranstvu zavise od pravovremene i jasne komunikacije ambasada, konzulata i nadležnih izbornih organa. Zato je neophodno da informacije budu objavljene blagovremeno, jednoobrazno, jasnim jezikom i na način koji omogućava biračima da preduzmu sve potrebne korake u zakonom propisanim rokovima.

7. Dostupnost izbornog materijala na ćirilici i latinici

Predlažemo da izborni materijal koji je dostupan biračima na biračkim mestima u inostranstvu, uključujući uputstva za birače, obaveštenja, obrasce i druge praktične informacije, bude dostupan i na ćirilici i na latinici.

Ovaj predlog ne dovodi u pitanje ustavni i zakonski status ćirilice kao službenog pisma, već ima za cilj da se biračima u inostranstvu olakša razumevanje izbornog postupka i omogući puno i informisano ostvarivanje biračkog prava.

U praksi se pokazalo da pojedini državljani Republike Srbije koji žive u inostranstvu, posebno mlađi birači, birači koji su odrasli ili se školovali van Republike Srbije, kao i birači kojima je to prvi izlazak na izbore, mogu imati poteškoće da u potpunosti razumeju izborni materijal ukoliko je dostupan isključivo na ćirilici. Dostupnost praktičnih informacija i na latinici doprinela bi boljem informisanju birača, smanjila mogućnost grešaka i povećala poverenje u izborni proces.

8. Uključivanje birača u inostranstvu u rad biračkih odbora i kontrolu izbornog procesa

Predlažemo da Republička izborna komisija, u skladu sa zakonom, obezbedi da se članovi i zamenici članova biračkih odbora u stalnom sastavu u inostranstvu, gde god je to moguće, imenuju iz reda birača koji imaju boravište u inostranstvu.

Predlažemo da se blagovremeno omogući podnosiocima proglašenih izbornih lista da predlože članove i zamenike članova biračkih odbora u proširenom sastavu za biračka mesta u inostranstvu, kao i da se zainteresovanim domaćim posmatračkim organizacijama omogući da akredituju posmatrače za praćenje rada biračkih odbora u inostranstvu.

Ovo je važno kako bi se obezbedili transparentnost, poverenje birača i kontrola izbornog procesa i van teritorije Republike Srbije.

9. **Priprema posebnog praktičnog uputstva za glasanje u inostranstvu**

Predlažemo da Republička izborna komisija pripremi ili ažurira posebno, kratko i praktično uputstvo za birače u inostranstvu, koje bi sadržalo sve ključne korake: ko ima pravo da se prijavi, kako se podnosi prijava, koji su rokovi, kako se dobija potvrda, kada se dobija informacija o biračkom mestu, šta birač treba da ponese na glasanje i kome se može obratiti u slučaju problema.

Takvo uputstvo trebalo bi da bude objavljeno na internet stranici Republičke izborne komisije, internet stranicama diplomatsko-konzularnih predstavništava i drugim zvaničnim kanalima komunikacije.

Zaključak

Ostvarivanje biračkog prava državljana Republike Srbije u inostranstvu ne sme zavisiti od toga da li birač živi u gradu u kojem se nalazi ambasada ili konzulat, da li može da putuje više stotina kilometara, da li mora da putuje u drugu državu, da li za to putovanje mora da pribavi vizu, da li je dobio odgovor od nadležnog predstavništva ili da li je pravilno razumeo rok koji nije dovoljno precizno saopšten.

Zato predlažemo da Republička izborna komisija, u saradnji sa ministarstvom nadležnim za spoljne poslove i drugim nadležnim organima, blagovremeno preduzme mere kako bi se:

- otvorila biračka mesta u svim državama i gradovima u kojima Republika Srbija ima diplomatsko-konzularna predstavništva;
- omogućilo otvaranje dodatnih biračkih mesta u državama i gradovima u kojima su udaljenosti velike ili postoje dodatne administrativne prepreke, uključujući potrebu za vizom;
- dosledno primenila mogućnost određivanja biračkog mesta i za manje od 100 birača kada bi glasanje na drugom biračkom mestu bilo značajno otežano;
- ujednačilo postupanje ambasada i konzulata;
- obezbedilo da svaki birač dobije potvrdu, rešenje i jasnu informaciju o svom biračkom mestu;
- precizno objavili rokovi za prijavu, uključujući datum i sat isteka roka po vremenu u Republici Srbiji;
- unapredila informisanost birača u inostranstvu;
- obezbedila dostupnost praktičnog izbornog materijala i na ćirilici i na latinici;
- omogućilo veće učešće birača u inostranstvu u radu biračkih odbora i praćenju izbornog procesa.

Molimo Republičku izbornu komisiju da ovu inicijativu razmotri i da nas obavesti o merama koje će biti preduzete radi obezbeđivanja dostupnijeg, transparentnijeg i ravnopravnijeg glasanja državljana Republike Srbije u inostranstvu.

S poštovanjem,

Skupština u rasejanju

Kontakt: zdravo@skupstinaurasejanju.org

https://skupstinaurasejanju.org/